
Halvårsrapport 2014

Medlemsinformasjon 01.2014

Tanavassdragets fiskerettshavere

Deanučázádaga bivdovuoigatvuodalaččat

N-9845 Deatnu-Tana

Org.nr. 813 503 492

Sekretariatet

e-mail lemet@deatnu.net

telefon styreleder +47 9594 9765

telefon sekretær +47 4133 2050

Deatnu-Tana, 05.12.2014 BB/LJI

HALVÅRSRAPPORT 2014 - INFORMASJON OM VIRKSOMHETEN

Konstituering

Foreningen ble konstituert i Utsjok den 7. juni 2014 og styret på 5 medlemmer ledes av Brynly Ballari, Harrelv-Hárrejohka (tlf 9594 9765). Øvrige styremedlemmer er Alma Helander, Kárášjohka-Karasjok, Sverre Kimo Pedersen, Ráttovuodna-Smalfjord, Ulf Ballo, Suolovárvuolle-Masjok og Willy Rolstad, Skiippagurra.

Sekretær er Lemet-Jon Ivvár.

Årsmøtet henstilte til partene som bestrider tolkningen av rammene som departementet har fastsatt i Kong res 2011 om å avslutte tvisten. Den nye presiseringen fra regjeringen om § 6 i resolusjonen som er tvistemålet, burde være avklarende for å avslutte striden. Dette har også skjedd senere i høst i og med at LBT har trukket søksmålet og partene er blitt enige om rettslig forlik.

Bildet er fra årsmøtet i Utsjok. Nærmest sitter Alma Helander og Ulf Ballo. Styreleder Ballari til høyre midt i rekken.

På samme årsmøte i Utsjok ble vedtekten justert. Formålsparagrafen ble presisert noe og besluttet at foreningens styre skal ha 5 medlemmer i styret. Årsmøtet vedtok også foreningens driftsplan for perioden 2014-2016. De viktigste oppgavene som foreningen her skisserer er å følge med og å delta aktivt i forvaltningen av vassdraget, særlig det som skjer i regi av Tanavassdragets fiskeforvaltning, at forvaltningen av vassdraget skal bygge på bestandsmål for laksen skal være bærekraftig og må bygge på lokale fisketradisjoner.

Sportsfiske skal ikke være til hinder for den lokale fiskeutøvelsen, men heller være som tilleggsinntekt for lokalbefolkningen.

Tanautvalget la fram sitt arbeid om forvaltningsoverføring av Tanavassdraget fra staten i 2010. Det er deres arbeid som la grunnlaget for lokalforvaltningen av Tanavassdraget som kom i stand i 2011. Forskrift om lokal forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget er altså grunnlaget for opprettelsen av lokalt forvaltningsorgan for Tanavassdraget, og gjelder som vedtekter for TF.

Formålet med reglementet er å gi et rammeverk for utførelsen av oppgaver nedfelt i forskrift om forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget, FOR 2011-02-04 nr. 119, kongelig resolusjon til forskrift, departementets presiseringer til forskrift og andre dokumenter samt fordeling av oppgaver og ansvar mellom Tanavassdragets fiskeforvaltning og direktør. Videre skal reglementet gi en oversikt av rutiner og prosedyrer tilknyttet forvaltningens arbeid og virksomhet i virkeperioden.

Tradisjonskunnskap i fiske og fangst er også forvalterne forpliktet å ta hensyn til i forvaltningen av lokale ressurser. Dette er lovpålagt i Naturmangfoldloven og § 6, der det heter: *Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.*

Laksekunnskap i Tanaelva

Laksen er anadrom fiskeart, en ferskvannsfisk som regelmessig vandrer til havet på næringssøk, og tilbake til ferskvann for gyting. I havet er vekstforholdene generelt bedre enn i sjø, noe som fører til at vandrende individer ofte oppnår store størrelser. I det nordlige havet vokser laksen raskt. Etter ett, to eller tre år i havet er laksen gytemoden og vender tilbake til fødeelven. Da er den mellom 1 og 15 kilo stor (Informasjon NINA). Forskerene mener at laksebestanden i Tana skal de siste årene hatt en sterk tilbakegang. Den samme nedgangstrenden mener de har skjedd i elvene i Sverige og Sør-Norge. Mer effektive fiskeredskapet og klimaendringer med sur nedbør er grunnen til hvorfor laksebestanden i Tanavassdraget er på nedtur.

Lakseyngelene vandrer tidlig på sommeren fra Tana med havstrømmene til Novaja Zemlja. Deretter vandrer laksen vestover mot Norskehavet, til havområdene i Spitsbergen og Grønland. Etter 1-5 år vandrer laksen tilbake til vassdraget den kom fra. Det meste av Tanalaksen kommer tilbake fra havområdene vest for Grønland. En mengde med laks kommer nordover nær Norskekysten. Her blir laksen mest beskattet.

Det som skjer i havet, har store konsekvenser for laksemengden i Tana. I Barentshavet foregår fiske med moderne internasjonale fiskebåter, og havet her er en av verdens rikeste fiskefelter. Her fiskes det med redskaper som fisker på alle fiskeslag.

Havstrømmene har stor innvirkning på Tanalaksens bestandsstrørrelse. Golfstrømmen bringer varmere vann nordover, og nesten alt som skjer i golfstrømmen har betydning for hvor store årlige volumer Tanalaksen oppnår.

Laksen vender tilbake til elvene

Studier viser at laksen kommer opp tidligere til elvene i Canada enn for 10 år siden, og her har det skjedd store endringer om man sammenligner mot oppgangene fra 1900-tallet. Vi må ha i minne at Canada har hatt lakseforskning helt tilbake til 1800-tallet. I Tana startet lakseforskningen så sent som for 30 år siden. I år 2010 var havtemperaturen gunstig for laksen i nordområdene om man sammenligner med dataer fra for 20 år siden, forteller lakseforsker Eero Niemelä (2010).

Laksen vintertilholdssted er i havområdene rundt New Foundland. Havet utenfor Canada er nå varmere enn for 20 år siden. Varmere hav resulterer i at større mengder laks nå oppholder seg nærmere sine egne opprinnelseselver, og kan vende tilbake til elvene tidligere. Før var laksens opphold i havet lenger sør. På grunn av mer optimale temperaturforhold nord i Atlanterhavet, betyr at laksen som skal til elvene i Frankrike og Spania nå vandrer opp senere. Havforskningsinstituttets forskere har påvist noen utforskede faktorer som kan påvirke laksens oppgang til elvene, bl.a vindretning.

Ufordringene for lakseforskningen i Tanavassdraget er at man har ingen eldre materiale å sammenligne seg med for å kunne bedømme laksens vandringer i havet og fra havet før og nå. Dersom laksens oppgangstidspunkt til Tanaelva starter vesentlig tidligere enn i dag p.g.a. endret havtemperatur, så må dette få konsekvenser på fisketrykket mot laksen. Dette må ivaretas i fiskereglene både i sjø og elv.

Laksestammen i Tana

Hanfisker i Tanavassdraget dør vanligvis etter at den har gytt. Til sammenligning klarer hunlaksen seg bedre. Hunlaksen kommer tilbake til vassdraget etter en overvintring i havet (1 sw). Lakseyngelen (smolt) oppholder seg i Tanavassdraget fra mellom 1-5 år, mot elvene i Frankrike i bare ett år. Denne oppholdstiden for yngelen er i verdens sammenheng Tana alene om fordi levevilkårene for smolten i Tana er meget karrige. Jo lengre ynglene oppholder seg i Tanaelva, dess oftere møter den på kriser. Sjøørreten er en umettelig rovfisk til yngelen.

Laksestammen endrer seg årlig, spesielt er temperaturen i Barentshavet viktig. Temperaturen i juli er avgjørende fordi på den tiden ankommer yngelen hit. Temperaturnivået er også betydningsfull for smålaksen (diddi,1w) som normalt skal tilbake til elvene etter to år. Norskehavet er hovedoppvekstområde for de fleste lakser. Laksen svømmer enkeltvis eller i små stimer, og de er fåtallige sammenlignet med andre bestander som oppholder seg i Norskehavet. Dette har gjort det vanskelig for forskerne å følge laksens vandring og oppvekst.

Farlig gyting

Laksen trekker opp i elver og vassdrag for å gyte på stein- og grusbunn. Gyteperioden strekker seg fra senhøsten til januar. Den strabasjose turen opp vassdragene, og selve gytingen tar så mye krefter at noen lakser dør etter gytingen.

Generell lakseforskning

Det er gjort mye forskning på laks i vassdrag, men i havet har det vært vanskelig å gjennomføre forskningsprogram. Først i 1991 lyktes det forskerne å fange tilfredsstillende mengder med smolt i havet. Dette ble gjort med en flytetral som gikk under navnet `Åkratrålen`. Fra 1995 ble laksen inkludert i Havforskningsinstituttets undersøkelsesprogram for pelagisk fisk. Fangstdata fra toktene de siste årene har gitt forskerne et bilde over utbredelsesområdet til smolt og større laks.

Kort fortalt er området gigantisk. Fra grensen mot Barentshavet i øst, nord mot Bjørnøya, videre vest mot Jan Mayen og sørover i Norskehavet til Irland. De fleste fangster av smolt er gjort i fjordene og langs norskekysten. Forskerne mener at smolten benytter seg av nordgående strømsystemer for å komme inn i de nordlige beiteområdene. Det viser seg at mye laks samler seg i et slags vinterbeite som avsluttes ved Færøyene. Med så mange lakseelver fra så mange land i Europa, er det vanskelig å avsløre laksens ulike vandringsmønstre i havet.

Oppvekst

Prøver av mageinnhold viser at laksen i havet spiser mange slags organismer, men det er fiskelarver som synes å være den viktigste komponenten i kostholdet. I tillegg har forskerne funnet en del krepsdyr. Kostholdet viser seg å variere ut fra de naturlige variasjonene i økosystemet der den beiter. Gjennom merkeforsøk har forskerne funnet ut at laksen dykker for å finne føde, og de fleste dykker hyppig, ofte ned til 100 meters dyp. Forskerne har registrert dykk helt ned til 280 meters dyp.

Villaks blir sjeldnere

Statistikken forteller at både fangst og fangstinnsetts etter laks i havet er gått betydelig ned de siste 30 årene. Fangster i vassdrag har imidlertid holdt seg ganske stabil. Innslag av rømt oppdrettslaks kan være medvirkende til at fangstene i vassdrag holder et jevnt nivå, mener laksebiolog Niemelä.

Styrets forvaltning av foreningen og medlemsverving

Styremøtet avholdt den 21. august 2014 behandlet medlemsvervingen i foreningen. Omtrent 100 personer har fått skriftlig tilbud om å tegne medlemskap. Betalende medlemmer overstiger med halvparten av dette potensialet. Foreningens leder, flere styremedlemmer og sekretær deltok med eget stand for medlemsverving på Tanamarkedet i Langnes. Karasjok er lite representert i foreningen. Det planlegges å avholde stand i sentrum av Karasjok når våren nærmer seg. Administrasjonen utvikler nå rulleplakat for bl.a. bruk i medlemsvervingen. Mange som av foreningen er kontaktet i Karasjok vegrer seg å delta aktivt i foreningsarbeid om Tanavassdraget med henvisning til for mye støy og krangel i forvaltningen.

Styret anmoder medlemmene og andre om aktivt å få mulige medlemmer til å tegne seg og betale medlemskap til oss. Da står vi bl a sterkere når nye forvaltere skal velges til Tanavassdragets fiskeforvaltning like etter at kommunevalget 2015 er avviklet. På de siste sidene i denne rapporten er informasjonsskrivet som brukes til medlemsvervingen og rulleplakaten lagt inn.

Styreleder hadde i sommer samtaler med lederen av stortingets miljø- og energikomité Ola Elvestuen under hans reise i Tana. Han ble orientert bl.a. om hvordan foreningen vår tenker seg den framtidige forvaltning av Tanavassdraget kommer til å se ut, samt om innholdet om opprettelsen av det planlagte felles landsdekkende laksesenteret der søknad om finansiering ligger i Stortinget. Like før denne rapporten ble klar for utsendelse, kom det beskjed fra Stortinget at finansiering var gått i orden. dette arbeidet er det Tanaordføreren og TF-direktøren som er lokalt ansvarlige.

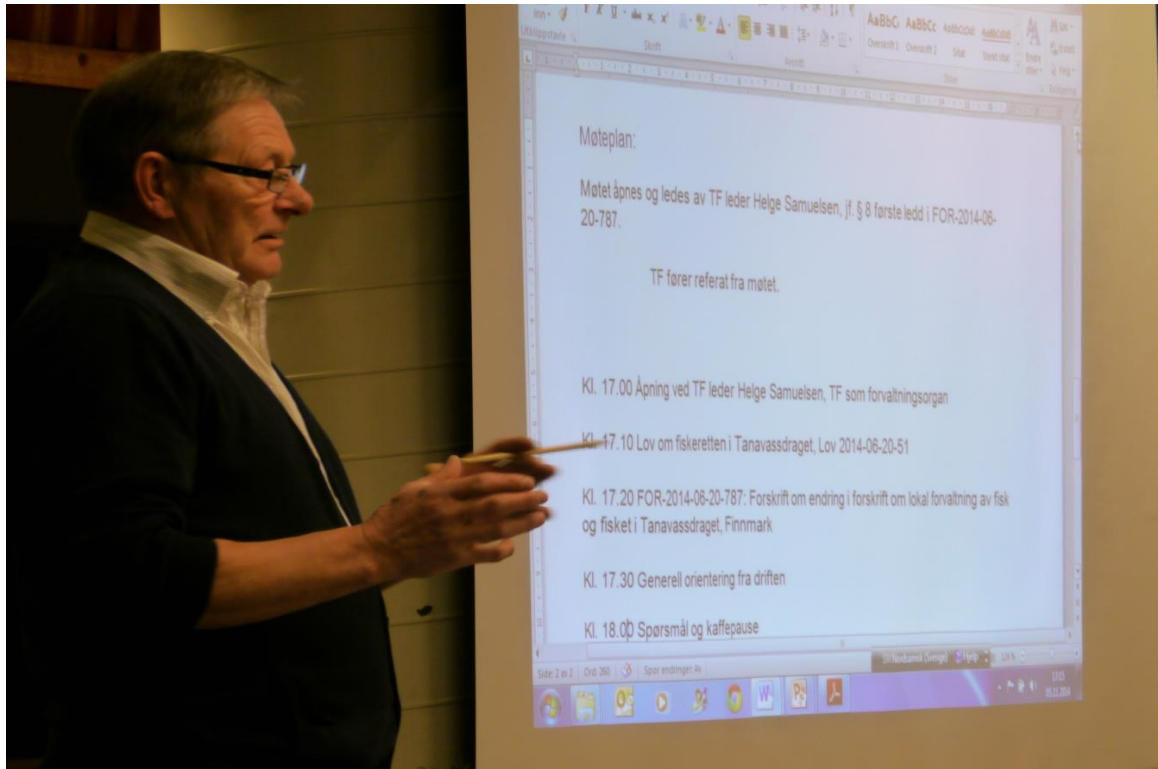
Styremedlem Ulf Ballo har deltatt på vegne av foreningen på befaring i regi av Tana kommune om fastsettelse av ny grense mellom sjø og elv i Tanamunningen.

Deltakelse laksemøter mv

Foreningen deltok med styreledere på TF's laksemøte den 5. nov 2014 avholdt ved Tana bru der ledelsen i TF orienterte om endring av forskrift om lokal forvaltning. Det er særlig § 6 som er presisert om på hvilke grunnlag et medlem i Tanavassdragets

fiskeforvaltning kan tre ut av forvaltningen før valgperioden er utløpt, samt gitt laksemøtene et mer meningsfylt innhold.

Dernest gjennomgikk TF om pågående prosjekter i regi av TF. Det ble på møtet stilt mange spørsmål/kommentarer til foregående innlegg, f. eks. hvem har fiskerett i Tanavassdraget, hvorfor skal man ikke jobbe for den gruppen man er oppnevnt fra, har de fiskeberettigede mistet styringsretten gjennom den nye forskriften, hvilke saker skal fellesmøtet drøfte mv.

Leder i Tanavassdragets fiskeforvaltning Helge Samuelsen informerer på laksemøte i Tana bru nov. 2014.

Så overtok NINA forsker Morten Falkegård med orientering om statusen på forskningen om laksebestandene i Tanavassdraget. Forskningen viser bl.a. at det er lite laks i Laksjok. Statusen er at garnfiske er redusert fra 680 på 80-tallet til 150 i dag. Det var flere som stilte spørsmålet om hvordan kan garnfiske ta like mye i dag som på 80-tallet. Har man tall på antall garndøgn. Hvordan kan man kontrollere reduksjon av fisket? Er det best å redusere fiske om våren for å få laks til øvre deler av vassdraget! I Syltefjordelva ble viktige kulper stengt for fiske og det ble laget ordninger på gyteområder, samt stoppet fisket på høsten. Lav fangstrapportering, har det noe å si for forskningen!

Orientering ble også gitt om forhandlingene om ny overenskomst mellom Norge og Finland om fiske mv. i Tanavassdraget mv. Denne ble gitt av sekretæren i den norske delegasjonen Sturla Brørs. Tanavassdragets fiskeforvaltning opplyser følgende om arbeidet med overenskomsten:

`Sentralt for rammene både for TF som forvalter og for alle med interesse for fiske i vassdraget er utviklingen i forhandlingene med Finland om ny overenskomst. I korte trekk er status at en jobber med å få på plass en ny overenskomst innen 2016. Det 5. forhandlingsmøtet er planlagt avholdt i Karasjok 17-18. november. Det meste må være på plass før årsskiftet om en avtalen skal opprettes innen sesong 2016. Den norske delegasjonen har fire grunnpilarer en jobber ut i fra i forhandlingen`:

1. Gjenoppbygging av laksebestandene
2. Rettferdig byrdefordeling mellom land. Finland har kun 30 % av tilrenningsområdet og en noe høyere andel av produksjonspotensialet for laks i vassdraget. Fangstene bør gjenspeile potentialet i de respektive land. Det norske sjølaksefisket regnes da med.
3. Rettferdig byrdefordeling mellom ulike grupper fiskere i vassdraget.
4. Lokale fiskere må få tilbake tilgang på sine fiskeplasser i riksgrensestrekningen. I dag er både dorgefiske og strandfiske så mye dominert av turister at på hele døgn er lokale fiskere fortrent fra sine tradisjonelle fiskekulper.

Kommentarer for denne delen av orienteringen kan leses mer om på hjemmesiden til Tanavassdragets fiskeforvaltning: tanafisk.no.

Styrets og administrasjonens deltakelse i prosjekter

Etter årsmøtet har styret var samlet og gjorde vedtak om deltakelse og ledelse av periodens prosjektportefølje i regi av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Det gjelder tre prosjektoppdrag/midler: Skjellprøveuttak 2014, organisasjonsstøtte til egen forening, samt tekstforming om tradisjonskunnskap inn i TF's driftsplan. Skjelluttaket pågikk under hele laksefiskesesongen, og foreningen fikk god kontakt med fiskerne som deltok. De aller fleste av skjelleverandørene var tilknyttet Laksebreveierforeningen, siden garnfiskerne dominerer denne kretsen. Vi fikk mange gode og konstruktive laksesamtaler med garnfiskerne, som vi selvfølgelig satt veldig stor pris på. Dialogen fungerte også slik at flere innfløkte forhold om vår nye felles lokale vassdragsforvaltning på denne plattformen ble forsøkt avklart.

Tanken om forslag til tekst om tradisjonskunnskap i TF's driftsplan, er å få denne viten inn som styringskomponent i forvaltningsmanualen for vassdraget, og på den måten også oppfyller kravet i naturmangfoldloven. TF bør nemlig skape en nøytral arena for meningsutveksling mellom biologi og lokal kunnskap med sikte på å få til en dialog der partene tas på alvor og respekterer hverandres bidrag. Den lokale kunnskapen kan gi et mer nyansert bilde av utviklingen over tid, slik den oppleves og fortolkes av dem som er i nærkontakt med ressursene. Dette kan gi et bredere perspektiv på observasjoner og studier om laksefiske, og et bidrag til at et unikt levesett og at deler av vassdragets samlede fiskekultur og erfaring ikke forsvinner helt.

Fangstfolks observasjoner er mer løst organisert i uformelle og fleksible systemer, mens forskerens er mer strukturert og deres observasjon vurderes annerledes, og som repeterbare og sammenlignbare. Og ofte i motstrid til tradisjonskunnskapen.

Samtlige prosjekter er avsluttet og meldt inn til TF med sluttrapporter. Sekretæren har vært utførende prosjektleder for prosjektene.

Framover

Når nå stridighetene om forvaltningen av vassdraget har begynt å legge seg, vil foreningen gjenoppta jevnlig konsultasjoner med Tanavassdraget fiskeforvaltning for å bli oppdatert på det som sirkulerer av betydningsfulle saker og oppdrag om Tanavassdraget. Foreningen vil særlig ha øye for den sterke betydningen den biologiske lakseforskningen har i vassdraget, og få på plass en høyere status for tradisjonskunnskapen i beslutningsgrunnlaget til forvalterne våre.

Foreningen hadde planlagt å avholde et seminar i november om laksefiske med temaer biologi, tradisjonskunnskap og turisme. Den har vi utsatt til langt på nyåret fordi det i perioden for vår seminaravvikling var allerede mange laksemøter kunngjort til Tana og Karasjok.

Neste styremøte blir avviklet tidlig på nyåret.

Styreleder og sekretær ønsker alle våre tillitsfolk og medlemmer med sine familier en riktig god jul og et godt nyttår!

BB/LJI 05.12.2014

Tanavassdragets fiskerettshavere Deanučázádaga bivdovuogavuodalaččat

Deanučázádaga bivdovuogavuodalaččat leat searvi mii áсахuvvui 2014 jagi álggus. Searvi áigu ángirit bargat dan ala ahte doalahit ja ovdánahtit Deanučázádaga árbevirolaš fierbme- ja oagguid vuogavuodaid. Deanu-čázádat lea okta dain Eurohpá buoremus luossajogain. Luossabivdu lea vuodđun leagi ássamii ja lea maiddá dehálaš guovllu kultuvrii. Čázádaga luossabivdui gullet rikkis giella ja mánggalágan bivdovuogit ja dábit.

Kultuvrii lassin lea luossa dehálaš biebmogáldun, sisaboahatun, loaktingaskoapmin ja dehálaš asto-áiggeasuheadđin.

Oagguin ja fierbmebivdiin lea lága bokte vuogavuoha leagi luossabivdui. Konvenšuvn- naid bokte galgá maiddá dát vuogavuoha suodjaluvvot. Dán vuodu áigu searvi deattuhit ja čalmustahtit.

Searvvi ovdaolmmoš lea: Brynly Ballari, Hárrejohka, 9845 Deatnu. Su telefuvdna lea +47 9594 9765. Stivrras leat 4 miellahtu. Čállingoddi: Deanu Instituhtta Org, 9845 Deatnu-Tana, tlf 4133 2050.

Bures boahatin miellahttun don ge. Miellahttomáksu lea 200 kr. maid mávssát bankkokonto lea 9484 07 17156.

Tanavassdragets fiskerettshavere er en interesseforening som ble dannet i begynnelsen av 2014. Foreningen arbeider aktivt for å bevare og utvikle vassdragets garn- og stangfiskerettigheter. Tanaelva er et av Europas beste lakse- vassdrag. Laksefiske dan ner grunnlaget for bosetningen i Tanadalen og er viktig bidrag til områdets levende kultur. Laksefisket i Tana har lange tradisjoner som det er knytter et rikt lokalt språk og fiskemetoder til.

I tillegg til å være kulturbærer, har laksen betydning som matkilde, inntektskilde, trivselsfaktor og som turistmagnet. Laksefisket er en naturressurs lokalbefolkningen har rettigheter til. Etter bestemte konvensjoner skal denne retten sikres spesielt. Denne posisjonen vil foreningen arbeide for skal bestå og forsterkes.

Foreningens leder er i dag Brynly Ballari, Harrelv, 9845 Tana. Styreleders telefon er: +47 9594 9765. Styret har 4 medlemmer. Sekretariat: Deanu Instituhtta Org, 9845 Deatnu-Tana, tlf +47 4133 2050.

Velkommen som medlem.

Medlemskontingenten er kr 200 og kan betales på bankkontonr.: 9484 07 17156.

Tanavassdragets fiskerettshavere (TVR)

Deanučázádaga bivdovuoigatvuodalaččat

N-9845 Deatnu-Tana
tlf sekretær +47 41 33 20 50
tlf styreleder +47 9594 9765
e-mail: post@deatnu.net

Foreningen vil sikre og utvikle
leveområdene for laks og andre fiskeslag
i hele Tanavassdraget, og at fordelingen
av fiskeressursene mellom
fiskerettshavere og andre fordeles
rettferdig.

Searvi áigu leat farus nannet ja
ovddidit luosa ja eará guollešlájaid
birgema Deanučázádagas, ja ahte
guollesállašat vuoigatvuodalaččaid ja
earáid gaskkas juohkásit govttolaččat.

Rulleplakat som foreningen bruker i presentasjoner.